



# A szegedi Hamlet

## EGY EGYETEMI ELŐADÁS ANATÓMIÁJA



Izgalmas előadásra került sor 1941 április 1-én a Szegedi Nemzeti Színházban. A szegedi egyetemisták ifj. Horváth István rendezésében bemutatták Shakespeare Hamlet című drámáját. Gertrudis szerepét Tóth Kata vegyészhallgató játszotta. Az előadás támogatói között találjuk az akkori rektort, a Nobel-díjas Szent-Györgyi Albertet és az Irodalmi Tanszék vezetőjét, Sík Sándor professzort. Az előadást óriási siker övezte, bemutatták Budapesten és Kolozsvárott is. A rendező és Tóth Kata között szerelem szövődött, ám a harmadik zsidótörvény miatt kapcsolatuk újkori Rómeó és Júlia drámává vált. Októberben Budapesten közös öngyilkosságot követtek el. A szegedi Bubryák Stúdió médiatanácsadó és filmiroda Bt. az elmúlt napokban kezdte el a történetről szóló dokumentum-játékfilm előkészületeit. A filmet a Hamlet-előadás hetvenedik évfordulójára készítik el Radó Gyula rendezésében. A forgatáshoz kapcsolódóan közöljük Polner Zoltán szakdolgozatát, melyet a Színház és Filmművészeti Főiskola dramaturg szakán készített a hetvenes évek közepén.

Hamlet első szegedi bemutatásának századik évfordulóját nagy sikerű Hamlet-bemutatóval ünnepelte 1941. április 1-én a szegedi Egyetemi Színház Társaság. Az első adást a tragikus körülmények között elhunyt ifj. Horváth István rendezte. A városi színházban megtartott előadást heves sajtócsatározás előzte meg. A bemutatót követően az országos érdeklődés középpontjába került a névtelenség homályából feltűnt fiatal rendező. Négy évtized távolából is számtalan kérdés megválaszolásra vár. Vajon, milyen okok készítették a szegedi Horthy Miklós Tudományegyetem professzorait és hallgatóit, hogy Shakespeare világhírű művét műsorra tűzzék. Hogyan illett az adott politikai viszonyok közé a „Lenni vagy nem lenni” gondolatát sugalló dráma? Ki volt ifj. Horváth István? A sikeres bemutató hogyan vált országosan is jelentős kulturális eseménnyé, és mi tette azzá? Mindenekelőtt le kell szögeznünk, egyedülálló színházi eseményről van szó. A bemutató háttérében azonban a Teleki-kormány bonyolult politikai manőverei húzódnak meg.

Székely Lajos írja ifj. Horváth Istvánról szóló cikkében: „Teleki Pál, mint ismeretes szolgálta a hitleri Németországgal való barátság és együttműködés ügyét, tragikus rövidlátással ki is használta azt a revíziós politika javára, de nem bízott a feltétlen német győzelemben. Fontosnak tartotta, hogy kormánya ne vágja el az Angliához és az Egyesült Államokhoz fűződő kapcsolatokat. Konceptióját 1940 őszén annál kevesebb oka volt megváltoztatni, mert Anglia népe kitartott a hatalmas

német légi offenzíva idején, Mussolini Olaszországát pedig néhány hónappal hadba lépése után az egyik súlyos katonai kudarc a másik után érte. Ez még inkább megerősítette Telekit, és az uralkodó körök egy részét abban, hogy az óvatos-szemérmes angol tájékozódást fenn kell taratani a hivatalos és meghirdetett német felett. Szent-Györgyi – mint később politikai szerepéből kitűnik –, az utóbbi /tegyük hozzá, hogy mindvégig illuzionista/ irányzat híve volt.

A harmadik birodalom térnyerési törekvései és politikai sikerei ellenére sem tudott megfelelő ideológiai bázist teremteni Magyarországon. Bár a revíziós politika jól összevágott a magyar uralkodó osztály elképzeléseivel, ez azonban még a jelzett időszakban nem párosult a totális háborúban való részvétel gondolatával. Erre csak a Szovjetunió megtámadása után gondoltak a magyar politikai élet vezetőkörei. A német sikerek kihasználásának céltudatos megvalósítása azonban kezdettől fogva jellemezte a magyar külpolitikai és nem utolsósorban belpolitikai törekvéseket.

A trianoni békekötés óta ugyanis a régi államhatárok visszaállításának lehetőségére vártak, és ennek érdekében, érthető módon, minden kínálkozó alkalmat megragadtak. Ugyanakkor egy józanabb politikai latolgatás alapján a nyugati kapcsolatok ápolását is fontosnak tartották.

Az önállóság megtartása mellett a magyar egység hirdetése és megóvása volt a legfőbb célkitűzés. Ezt az elvet képviselte Szent-Györgyi Albert is.

Az egyetemi autonómítás kellő hatalmat és lehetőséget biztosított számára. Amikor dr. Szent-Györgyi Albert Nobel-díjas kémikust az egyetem rektorává választották, maga fogalmazta meg ennek a politikai „tételnek” jelentős pontjait. E politikának azonban jó oldalai is voltak. Ennek köszönhető többek között szerveződését, létrejöttét a szegedi Egyetemi Színjátszó Társaság.

A szegedi Horthy Miklós Tudományegyetem avatásán és évnyitóján - 1940. nov. 11-én - a rektor a következőket mondja ünnepi beszédében:

„Az egyetem feladata hármas: Legősibb hivatása gyűjteni, terjeszteni és gyarapítani az emberi tudást. Második feladata kis számban nevelni a jövőnek tudósokat, akik majdan azt a hivatást tőlünk átveszik. Újabb eredetű de kevésbé magasztos az egyetemnek harmadik hivatása, nevelni a haza részére polgárokat, akik el vannak látva a szellem fegyverével. Az emberiség legfőbb kincse mind az a szép, jó és nemes, amit eddig az ember elméje és lelke megteremtett. Az egyetem ezen kincsek közül a tudásnak öre, hirdetője és gyarapítója. Örökét évezredek től az emberi szellem közös tárházából veszi. Így tőle joggal azt várhatjuk, hogy felette álljon a politika hullámzásainak s eseményeit az idők háborgásán keresztül sértetlenül mentse át a jövőbe. Azt várhatjuk, hogy az egyetem kapuin a gyűlölködést kizárva a tudás szelíd fénye mellett csendben munkálkodjék s éljen örök emberi eszményeinek.”

Szent-Györgyi professzor ezen kijelentését, miszerint „az egyetem kapuin a gyűlölködést kizárva” csak akkor érthetjük meg igazán, ha számba vesszük későbbi sajtónyilatkozatait.

A Magyar Nemzet szegedi tudósítójának telefonjelentése egyértelmű választ ad erre a kérdésre. /Magyar Nemzet, 1940. dec. 21./

„Szent-Györgyi rektor elhárította a Turul szövetség támogatását” című cikkében a következőket olvashatjuk: „Szent-Györgyi Albert nemrég diáknagygyűlést hívott össze, ahol hosszabb beszédben fejtette ki a diákegység megteremtésére vonatkozó terveit és a diákok egy táborba egyesítésének alapelveit. A diáknagygyűlés után a turulista egyetemi ifjúsági küldöttsége megjelent a rektor előtt és a szegedi terület turulista vezére arra kérte Szent-Györgyi Albertet, hogy támogassa a Turul Szövetséget. Engedje be a Turult a szegedi egyetemre, mert míg az ország minden egyetemén van hely a Turul Szövetségnek, addig Szegeden még helyiséget sem kapott. Szent-Györgyi Albert a Turul vezérek kérése után kijelentette, hogy nincs módjában a Turult éppúgy támogatni, mint például az általa életre hívott diákegység szervezetét. Nem támogathatja a Turul Szövetséget, mert ő csak saját diákegységét támogathatja, amely nem frakcionál, amely nem osztja meg az egyetemi diákságot helyi érdekképviseleti, vallásfelekezeti, és sportegyesületekre, hanem a megoszthatatlan diákegységet teremti meg.”

Elítélőleg nyilatkozik Szent-Györgyi kijelentéseiről a Nemzetőr is /1940. dec. 24./ A cikk címe: A „Magyar Nemzet”, Szent-Györgyi professzor és a Turul Szövetség. Szent-Györgyi Albert rektori jelenléte tehát biztosíték az egyetemen belül folyó kulturális munkának, amelyet csak aláhúz az avató ünnepségen résztvevő Horthy Miklós és dr. Hóman Bálint vallás és közoktatásügyi miniszter jelenléte. Ez egyben hitelesíti is a meghirdetett egyetemi politikai irányvonalat és megfelelő védelmet biztosít a kialakuló színjátszómozgalomnak.

Mintegy három évtizeddel később dr. Szent-Györgyi Albert így emlékezik egykori tevékenységére, felelős egyetemi megbízatására: „Én, mint rektor, arra töreked-

tem, hogy az egyetemen az irodalmat és a művészeteket ne csak tanítsák, hanem megélik is. Így az első teendőm az volt, hogy alapítottam egy színjátszó társulatot, mert a színjátszás az emberi kultúrának egy nagyon jelentős részét jelenti.

Shakespeare Hamletja is az, amit megélni kell, és azt legjobban úgy lehet csinálni, hogy az ember eljátsssa az egész Hamletet. És az én jó szerencsém azt hozta, hogy ebben az időben volt a hallgatók között egy igaz ritka zseniális fiú, a Horváth Pista, akinek a szenvedélye volt a rendezés, aki Stratfordban tanult, a Shakespeare iskolában, Angliában, és kitűnő szakember volt.

Fiatalkorában is már nagyon zseniális volt, s ő rendezte a darabot. Olyan gyönyörűen rendezte, hogy a budapesti Nemzeti Színház meghívott bennünket és Pesten is eljátszottuk, háromszor kellett ismételni az előadást, ahol nagyon magas volt a színjátszó színvonal.

Sajnos akkor ez az én tevékenységem már beszorult a két ütköző közé: a fasizmus és a „jó régi magyar felfogás” közé.”

### MODERN SZÍNJÁTSZÁSI TÖREKVÉSEK SZEGEDEN

Ifj. Horváth István nem minden hagyomány nélkül kezdett munkához Szegeden. A Pest /Szeged, 1941. jan. 18./ A szegedi egyetem diákjai előadják a Hamletet című cikkében többek között így méltatta a színjátszók kezdeményezését. „Rendkívül érdekes és a magyar egyetemi életben eddig ismeretlen mozgalom kezdődött a szegedi Horthy Miklós Tudományegyetem keretében... Most a klubéleten kívül megalakult a szegedi egyetem diákjainak Színjátszó Társasága. Körülbelül az az elgondolás vezette a magyar színpadnak ezeket a lelkes fiatal rajongóit, mint mikor évek előtt Sík Sándor irodalomtörténeti szemináriuma hallgatóinak sorából megalakították a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumát. Itt kezdett dolgozni Buday György, innen indult Ortutay Gyula, Berczeli A. Károly, Tolnay Gábor, Hont Ferenc... A rendezést az a bölcsészhallgató vállalta, aki még mint középiskolás diák Sárospatakon részt vett az ottani kollégium ismeretes és nagy figyelmet keltett előadásain is.”

Ki is volt valójában ifj. Horváth István elsőéves bölcsészhallgató? Milyen emlékezetes sikert aratott Sárospatakon?

Ifj. Horváth István 1922. február 19-én született Budapestben. Édesapja keresztény, édesanyja zsidó származású volt. Elemi iskoláit a budai Pala-utcai angol iskolában végezte. Középiskolája alsó négy osztályát a farsori evangélikus gimnáziumban, felső négy osztályt pedig a sárospataki református kollégiumban.

A több mint négyszáz éves múltra visszatekintő pataki kollégium az angol college-ek szellemében nevelte a tanulókat, ugyanakkor szociális tradícióval is rendelkezett, miszerint rendszeresen kutatták a szegény sorsú tehetséges diákokat, és gondoskodtak taníttatásukról, neveltetésükről. Ebben az iskolában, ahol Oxfordban és Cambrige-ben végzett tanárok oktattak, bontakozott ki ifj. Horváth István színjátszás iránti hajlama és tehetsége.

Sikerei megerősítik hitét és elhatározását, rendező lesz. Tizenhét éves korában „Shakespeare in Hungary” címmel tanulmányt ír angolul Shakespeare magyarországi hatásáról.

Szegeden jelentős színházi élet fogadta a fiatal rendezőt. Egyfelől az egyetemen Sík Sándor irodalomtörténeti szemináriumai melengették a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumának hagyományait, másrészt a

Szegedi Szabadtéri Játékok teremtették meg a színház iránti fokozott érdeklődést és alakították ki egyféle színházi kultuszt.

Különösen a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma érdemel megkülönböztetett figyelmet. A Kollégium szervezeti előzményei a század elejére nyúlnak vissza. A kialakuló művészeti csoportosulás gyökerei a Bethlen Gábor Kör és az agrársettlemet mozgalomban keresendők. Milyen színház volt Szegeden a Hamlet bemutása idején? A kérdés vizsgálatokor elsősorban politikai szempontok érdekeltek, de nem hanyagoltam el a műsorpolitikai szempontokat sem.

Hamlet szegedi bemutatója kiemelkedik a szegedi Városi Színház éves műsorából. Az operettek nagyban „előállító” színház programjában „tett”-nek számít a Shakespeare-bemutató. Úgy tűnik, hogy ez a műsor nemcsak a közönség igényeinek teljes kiszolgálását jelentette, hanem elterelte a legfontosabb kérdésekről is a figyelmet. Aktuális kérdés pedig akadt bőven. Minderről a nagy tömegeket szolgáló színházpolitika nem kívánt tudomást venni, inkább a sírva vigadás, szentimentális történeteket bemutató fércművekkel bódította a színházért rajongó közönséget.

A Hamlet bemutatásának körülményeit valójában számos tényező határozta meg. Kitapintható egyféle liberális, politikai, művészetpolitikai magatartás. Nyomon követhető az újító szándék és megvalósítás. A legfontosabb azonban - véleményem szerint - Dr. Szent-Györgyi Albert Nobel-díjas kémikus, rektor jelenléte az egyetemen, valamint ifj. Horváth István elsőéves bölcsészhallgató kiemelkedő tehetsége, virtuóz szakmai tudása.

A modern színházi törekvések így estek egybe az iskolai színjátszás hagyományait ébresztgető hallgatók elképzeléseivel és kölcsönösen meghatározták a felvállalt munkát.



STACHÓ LAJOS



KISS OTTÓ MIKLÓS



KOCZKA ISTVÁN



GERTIG BÉLA

## HAMLET, DÁN KIRÁLYFI

Írta: Shakespeare

Fordította: Arany János

Rendező: ifj. Horváth István

Claudius, Dánia királya	...	Stachó Lajos
Gertrud, dán királyné, Hamlet anyja	...	Tóth Kata
Hamlet, az előbbi király fia, a mostaninak unokaöccse	...	Szász Károly
Horatio, Hamlet barátja	...	Kiss Ottó Miklós
Polonius, főkamrás	...	Gertig Béla
Ophelia, leánya	...	Tárnok Éva
Laertes, fia	...	Tima Ferenc
Rosencrantz	} udvarfik	Szemes Mihály
Guilderstern		Hegedűs Tibor
Osrick, udvaronc	...	Orosz János
Marcellus	} tisztek	Szabolcsi Gábor
Bernardo		Domonkos János
Francisco, katona	...	Tarjányi János
Hamlet atyja szelleme	...	Koczka István
1. színész	...	v. Vécsy György
2. színész	...	K. Kiss Ilona
3. színész	...	Csernák Emília
1. sírásó	...	Kürtös Xavér
2. sírásó	...	Kovács Péter

Urak, urnők, katonák, színészek, híradók és kíséret.  
Színhely: Helsingör.

## JÁTÉKTERV ÉS RENDEZŐI MUNKA

Ifj. Horváth Istvánnak a Hamlethez készült játéktérve arról tanúskodik, hogy nem alkalmoszerű előadást kívánt színpadra állítani, hanem minden részletet elemzően kidolgozott drámát. Bizonyos értelemben elvetette a kísérletezés lehetőségét is, noha a bemutató maga volt a nagy „kísérlet”. Ifj. Horváth István a szegedi Hamlet tanulmányában így ír saját rendezői koncepciójáról: „Könnyű lett volna nekünk egyetemi hallgatóknak, külföldi példákra hivatkozva „kísérleti”, vagy „avant-garde” előadást produkálnunk. Azonban az ilyen Shakespeare-interpretációk ezer baklövése bizonyítja, hogy a „korszakalkotó” újdonsághajhászások, vagy csak érdekesek, vagy csak különködők voltak. A pusztá deszkákon a színész elvesztette magát, az öncélú díszletpompában pedig elnémult a költő.”

Gondolatainak fejtegetését így folytatja a rendező:

„A Szegedi Egyetemi Ifjúság Színjátszó Társasága, amikor első előadásul a Hamletet választotta, kettős feladatot rótt a rendezőre. Két dolgot kell csupán szem előtt tartania, kettőt, de azt állandóan: a színpad akciót követel, a művészeti etika pedig Shakespeare-t!

Ifj. Horváth István tehát mellőz minden stílusirányzatot, és megteremti a maga rendezői stílusát, dramaturgiáját, mely szerint a Hamlet a főhős egyéni tragédiája. Ifj. Horváth István éppen ezért állítja középpontba Hamletet és így teljesíti ki a drámát.

Hamlet figurájának értelmezése túlmutat a szokványos tragikus főhősök beállításán. A rendező Hamlet alakjából, lelki magatartásából az egész tragédia monumentalitására következtet.

Manapság sok szó esik a „korán vagy későn érkező” hős szerepéről, és annak értelmezéséről. Hamlet konfliktusa is ilyen idő-konfliktus. A „korán érkezett” fiatal rendező



nem élheti meg saját életét, nem bontakoztathatja ki saját tudását. A korszellem, a magasabb rendű faj terrorja megakadályozza ebben. Egyéni tragédiája tehát rímél Hamlet tragédiájával. Rendezői zsenialitása felismerésében rejlik, éppen ezért végletes helyzeteket teremt. „Heroikus elszántság és összeroppanó tette képtelenség”... Más megoldást nem ismer. Hamletet rendez, hogy így tiltakozzék az embertelenség ellen, és közben felmutatja társatlanságát, kiszolgáltatottságát. Halálával pedig hitelesíti az erőszakkal szembeni magatartását.

Ez ifj. Horváth István Hamlet értelmezésének lényege, ez az önmagához hű maradó következetes emberi magatartás művészetének ars poetikája.

#### 4. A KRITIKÁK MARGÓJÁRA

A Hamlet bemutató átütő sikert aratott a Városi Színházban. Az országos és a helyi sajtó nagy elismeréssel írt a fiatalok lelkes játékaról. Egyes lapok azonban fanyalogva szólnak a nagyszerű kezdeményezésről. A sajtóvisszhang és az azt követő szakmai értékelés egyre inkább politikai színezetet kap. Nem véletlenül.

Hont Ferenc már 1935-ben a következőket írja a színjáték szerepéről: „A színjáték ma a politikai küzdelem harci eszköze... Napjainkban erősebben, mint valaha. Azokban az országokban, ahol a politikai küzdelem élesedik, a színjáték egyre határozottabban szolgálja a politikai célkitűzéseket.

A Szegei Fiatalki Művészeti Kollégiuma ezzel a gondolatokkal kapcsolódik be abba a népfrontpolitikát és antifasiszta harcot szolgáló mozgalomba, amelynek olyan képviselői vannak, mint Brecht és Piscator Németországban, Gemier Franciaországban. A sajtóvélemények egy dologban megegyeznek, a szegei előadás túlnőtt a szokványos amatőr kereteken, és elvitathatatlanul szerves része lett a magyar színháztörténetnek.

Álljon itt alább egy-egy jellemző mondata kritikákból: „Nem is színházat játszanak, hanem egy világnézetet építenek ki magukban, melybe a Színházat és az Irodalmat a legnemesebb művészi becsvágygal kívánják beilleszteni. Jövő színházi kultúránk szempontjából jelentős munka az, amire a szegei egyetem Színhátszói Társasága vállalkozott, Hamlet előadásukat szimbólumnak kell tekinteni. /Pesti Hírlap/

„Nem műkedvelő előadást mutatott be az egyetem, de minden színházi előadásnál érdekesebbet: tudományos elmélyedésből és ifjú lelkesedésből szőtt pompás előadást.” /Magyar Színház/

„Az elv, az egyetem szándéka érdemel országos



SZÁSZ KÁROLY, MINT HAMLET

figyelmet. Mert, miként Németh Antal hiszi, a mozgalom csírája lehet az egyetem színháztudományi intézetének, hiszen Szeged mindig szép szerepet játszott a magyar színházi műveltségben. „/Magyarország/

„A színház maga is meglepetést keltett, nem volt itt szó semmiféle moderneskedő avant-gardista különökdésről, modern színház volt mondva csinált akarnoskodás nélkül.” /Film, Színház, Irodalom/

„A dramaturgiai felfogás és változás kétségtelesen merész, bár hasznosságát, Hamlet egyéni tragédiájának világosabb bemutatását nem lehet megtagadni tőle. Ebben a felfogásban épült meg a színház, pompás és széles lépcsőszerében, amely nemcsak kiválóan alkalmas a színházi mozgásokra, csoportok elhelyezésére, de értéke az is, hogy egyetlen színházi építményen vonulhat végig az egész tragédia, törés, díszletezés és tagolás nélkül.” /Délmagyarország/

„Szándékosan hangsúlyozzuk a vállalkozás művészi értékét, ami ugyan merőben szokatlan és merész megjelölésnek tűnhet fel műkedvelő produkcióval kapcsolatban.” /Szegei Napló/

„A Hídban Németh László egyéb figyelemre méltó megállapítások mellett megjegyzi: „Nemigen tudom elképzelni, hogy némi kivonulás, elkülönülés nélkül manapság jót is lehet csinálni.”

Németh László tárgyilagos megállapításaira azonnal reagált a jobboldali sajtó.

„Egyszer már megírtuk, hogy nem mindenben helyeseljük a világirodalom egyik legnehezebb klasszikusának, a Hamletnek színrehozatalát. Még a százéves szegei jubileumot sem találjuk elég oknak erre. Egy szempontból azonban mégis érdemes volt ez a klasszikus előadás. Példát mutattak a szegei színháznak, hogy hogyan kell hittel, lelkesedéssel és ambícióval klasszikust előadni. /Szegei Új Nemzedék/

Az elismerés a bírálat sorai mögött meghúzódo politikai magatartásból egyaránt kiérződik az előadással kapcsolatos állásfoglalás. Az előadás jelentőségét csak növeli a bemutató időpontja és a korabeli társadalmi körülmények bonyolult összefüggése.

A kritikák ugyanakkor arra is választ adnak, hogy az előadást nemcsak az elismerés hangja kíséri, hanem egy hivatalosnak számító állásfoglalás is. Minden bizonnyal az általános vélemény egyedi megnyilvánulásai voltak azok az írások, amelyek a Hamletről megjelentek. Többségében tehát józan, mértéktartó és művészetközpontú kritikák, amelyben a jobboldali „szempontok” nem kaptak hangot. Eltekintve a kimondottan jobboldali beállítottságú sajtótól. Megerősíteni látszik ezt a kije-





SZENT-GYÖRGYI ALBERT A HAMLET ELŐADÁS SZEREPLŐIVEL

lentést Madácsy László egyetemi tanár visszaemlékezése is, aki a szegedi értelmiség józan politikai magatartásáról, bizonyos értelemben vett baloldaliságáról szólt.

A megjelent kritikák, az előadás méltatásán túl, egyértelműen igazolták dr. Szent-Györgyi Albert kezdeményezését, ifjúságpolitikáját is. Az előadásnak ez a „művészi fokmérője” ugyan nem szerepelt a bírálatokban, de áttételesen ez is megfogalmazást nyert. Minden út nyitva állott tehát a folytatáshoz. A nagyvonalú elképzelések – további előadások, irodalmi estek, szavalóműsorok – azonban nem valósulhattak meg az egyre veszedelmesebben támadó fasisztaszellem miatt. A politikai liberalizmust a terror váltotta fel, és az értékek megvetése. A II. világháború elsöpörte az egyéni kezdeményezéseket, visszaszorította a haladó erők szervezkedő ellenállását. Az ország a német világuralmi törekvéseknek kényszerült alávetni magát és ebben vezetőire hárult a döntő szerep és a felelősség is egyben.

## 5. UTÓÉLETE – MŰVEKBEN

Ifj. Horváth István rendező életét drámai művekben is nyomon kísérhetjük. Diáktársa, Somlyó György költő „Miért hal meg az ember” című három felvonásos drámájával adózott egykori barátja emlékének. Kálmán László, szegedi tanár, dramaturg, tragédiát írt a történelekről Rómeó és Júlia 1941 címmel.

Mindkét dráma középpontjában a fasiszmussal szembeszegülő rendező áll, aki inkább az öngyilkosságot választja, mintsem behódoljon az idegen hatalomnak, a törvénytelenységnek. Akár csak Hamlet, tépelődve érleli magában az elhatározást, míg végül saját sorsával tiltakozik az embertelenség ellen. Felismeri, hogy az embertelen körülmények között nincs más kiút, csak a halál. E dráma egyben Radnóti Miklós drámájára is emlékeztet, de példamutató is. A tiltakozás drámája, emberi sorstragédiája.

Innen nézve ifj. Horváth István választását – az emberit és a Hamlet színrevitelét – igazat kell adnunk dr. Madácsy Lászlónak, aki a nemzeti sorstragédia kísérőjeként említi Shakespeare remekét, a Hamletet.

Somlyó György drámájának hőse nem véletlenül teszi fel így a kérdést:

Pista: Csak azt nem tudom, mikor a velem egykorúak a fronton vannak, van-e jogom színházat játszani, az álmaimat farigcsálni... és van-e értelme?

Kati: De mikor te arra születtél...

Pista: Arra születtem, igen. De azt hiszed, a Lázár Karcsi arra született, hogy Hitler parancsára megdögljön? És mind a többiek Európa lövészárkaiban... és koncentrációs táboraiban? Azt hiszed, az emberek általában arra születtek, amiért most élniük kell? Mindenki másra született ha van ennek a szónak egyáltalán értelme...

## 6. MINDÖSSZE 19 ÉVES VOLT!

Igen, ifj. Horváth István mindössze 19 éves volt! „Nagy király lehetett volna!” – Nagy rendező válhatott volna belőle, ha Európára nem szabadul rá a téboly!

Ifj. Horváth István helyét könnyű kijelölni a magyar színházművészetben, magyar színháztörténetben. Kiemelkedő tehetség volt, aki eredendően bizonyította ígéretes tehetségét. Tehetségének megnyilvánulása nemcsak rendezői munkásságában jutott kifejezésre, hanem irodalmi értékű tanulmányaiban is. Kitűnő stilisztának és esztétának bizonyult. Széles látókörű, művelt művész volt, aki egyénien vélekedett a színházról, magáról a színjátszásról és elképzeléseit meg is tudta valósítani

Mit jelentett Szeged, az egyetem tragikusan alakuló életében?

Szeged a lehetőségeket jelentette. Az egyre inkább jobbra tolódó Magyarországon ilyen lehetőséget

sehol sem talált volna, mint történetesen Szegeden, amelynek légkörét és színházszeretét a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumának törekvései már előzőleg megalapozták.

Az egyetemi élet liberális levegője is pezsdítően hathatott a fiatal bölcsész-hallgatóra, aki Szegeden kezdett hozzá álmainak megvalósításához. Dr. Szent-Györgyi Albert rektor az angol collegek szellemiségét meghonosítani szándékozó Nobel-díjas tudós jelentette számára a másik nagy támogatót. Az ő kezdeményezése nyomán virágzott ki Szegeden az iskolai színjátszás és került az érdeklődés középpontjába.

Ifj. Horváth István beérkezett, felkészült rendezőként választotta ki a legfontosabb művet, a Hamletet. Tudta és látta, hogy csak idő kérdése és az ország olyan politikai kalandba keveredik, amely egyértelműen a tragédia felé vezet. Nem holmi kísérleti színházat akart, hanem azonnal reagáló, tiltakozó előadást, amely egyben a magyar viszonyokra is ráirányítja a figyelmet. Való igaz, az életével



IFJ. HORVÁTH ISTVÁN SÍREMLÉKE SZEGEDEN

játszott. Nem tehetett mást és nem tehetett másként. Erre tanította a színház, erre kötelezte tudása és lelkiismerete.

Hamlet maga ifj. Horváth István volt. A hatalomkérdésén töprengő fiatal tudós, akinek drága volt a szabadság és az emberség. Gyűlölte a terrort, az embertelenséget, imádta a művészetet és az igazságot.

Mint művész egyetlen dolgot tehetett: tiltakozott. Az élete árán is, hogy így hitelesítse megmásíthatatlan akaratát.

Talán éppen a Hamlet próbáinak idején készült el Radnóti Miklós Második eclógája, amelynek keserű soraiból ugyan az a tiltakozás árad, mint a fiatal rendező műhelymunkájából: „Repülő: De jaj, ki érti meg... Írsz rólam?... Költő: Hogyha élek. S ha lesz még majd kinek.”

A rendező interpretáló művész. Művészetéhez más utak vezetnek. Ifj. Horváth István máig ható, eleven emléke arra kötelez bennünket, hogy művészetét értsük és közkinccsé tegyük.

**Polner Zoltán**

## FÜGGELÉK

### I.

#### Rektori iratok, 1940/15-2.

Dr. Szent-Györgyi Albert Rector Magnificus beszéde

Nagyméltóságú Kormányzó Úr! Főmagasságú Bíboros Hercegprímás Úr! Nagyméltóságú Miniszterelnök Úr! Nagyméltóságú Miniszterurak! Mélyen tisztelt ünneplő közönség!

Az új egyetem első, rektorának első kötelessége, hogy mélyen hajtsa meg az egyetem zászlaját Főméltóságod előtt. Erre a zászlóra színeinkül Főméltóságod családi címerének színeit a kéket és pirosat választottuk, hogy ezek a színek a rájuk hímzett névvel együtt késő századok után is eszményképül idézzék fiatalságunk elé annak a férfiúnak a képét, aki Szegedről megindulva bátorságával, bölcsességével, önfeláldozásával és lángoló hazaszeretetével ezt az országot elesettségéből felemelte és megcsonkíttóságában kiegészítette. Magyarország akkor lesz nagy, ha itt minden ember azon igyekszik, hogy a maga körében – legyen az a kör bármily kicsiny – oly munkás vagy vezető legyen, amilyen munkása, vezére és atyja Főméltóságod a magyar népnek.

Mély tisztelettel köszönti az egyetem ezen az ünnepen Magyarország miniszterelnökét, aki két évtizeddel ezelőtt itt Szegeden elsőnek vette kezébe a lesúj-

tott ország kormányát, akinek tehetsége, lankadatlan munkája és odaadása nélkül ma aligha ünnepelhetnénk ezt az ünnepet, mely Kolozsvár visszatértéből fakad.

Hálásan tiszteleg az egyetem a magyar kultúra legfőbb őre, Hóman Bálint vallás – és közoktatásügyi miniszter úr előtt, akinek alkotó keze hívta létre az egyetemet. De éppen ő, a történész, tanított minket arra, hogy a jelen nem más, mint pillanatnyi kapocs a jövő és a múlt között és amikor előrszegezett tekintettel megindulunk, illő, hogy még egy pillantást vessünk a múltba.

Jogilag új egyetem vagyunk, de a mi gyökereink is messze nyúlnak vissza és semmiféle jogi formula nem fejezi ki azt a bensőséges viszonyt, amely minket a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemhez köt. Mi egy törzsnek vagyunk a két hajtása, mi együtt melengettük 20 esztendőn keresztül Erdély egyetemének gondolatát és így első üdvözetünk szól a mi testvéregyetemünknek, melyet tőlünk a távolság nem fog elválasztani.

És ha tekintetünket a múltba bocsátjuk, lehetetlen fel nem idéznünk annak a nagy embernek, gróf Klebersberg Kunónak az emlékét, aki tíz esztendőn keresztül viselte széles vállán ennek a kettős hajtásnak közös törzsét, a szegedi Ferenc József Tudományegyetemet. Kérem, hogy velem együtt rövid hallgatással idézzük magunk elé emlékét.

De nem tekintünk a múltba anélkül sem, hogy mélyeséges hálaérzet ne töltene el ennek a városnak, Szegednek a lakossága iránt, amely szegénysége idején a legnagyobb áldozattól sem riadt vissza, hogy az elüldö-

zött kolozsvári egyetemnek hajlékot emeljen. Ez a hajlék lesz a mi hajlékunk is. Az egyetem pedig most már ízig-vérig Szegednek saját egyeteme leszen. Rövid létünk alatt a város máris kifejezését adta annak, hogy ezt az új egyetemet is szeretettel öleli magához. A város asszonyai a főispán úr vezetésével felajánlották, hogy a mi kékpáros zászlónkat ők készítik, amikor pedig a polgármester úr értesült, hogy ezen az egyetemen a diákságnak hajlékot, otthont szeretnének nyújtani, városa nevében készséggel vállalta ennek berendezését. Legyen ez a két nemes ajánlat biztosítéka annak, hogy az egyetemet és a várost szeretet és megértés fogja a közös munkában egybekapcsolni.

Így a múltból az örvendetes jelenbe térve vissza, elérkeztem székfoglalóm tárgyához. Az egyetemnek régi szokása, hogy a hivatalosan belépő rektor érkezik az elméjéhez legközelebb eső tárgyról, evvel mintegy bemutatkozván egyeteme közösségének. Én ez emelkedett ünnepi hangulatban székfoglalóm tárgyául egy a szívemhez legközelebb eső kérdéstről, az egyetemről és az ifjúságról kívánok értekezni. Fejtegetésem anyagául hűszeszendős elmélkedés és tanítói tapasztalat szolgál, úgyhogy tárgyamat elég világosan látom ahhoz, hogy szavaimat rövidre foghassam.

Az egyetem feladata hármas: Legősibb hivatása gyűjteni, terjeszteni és gyarapítani az emberi tudást. Második feladata kis számban nevelni a jövőnek tudósokat, akik majdan ezt a hivatást tőlünk átveszik. Újabb eredetű de kevésbé magasztos az egyetemnek harmadik hivatása nevelni a haza részére polgárokat, akik el vannak látva a szellem fegyverével. Erről a három hivatásról egyébként kívánok szólni, de hozzáteszem ezt, hogy a mi egyetemünknek van még egy negyedik hivatása is: hogy a nagy magyar Alföldnek szellemi központja legyen.

Az emberiség legfőbb kincse mind az a szép, jó és nemes, amit eddig az ember elméje és lelke megteremtett. Az egyetem ezen kincsek közül a tudásnak őre, hirdetője és gyarapítója. Örökét évezredek tőlünk a közönséges szellem tárházából veszi. Így tőle joggal azt várhatjuk, hogy felette álljon a politika hullámvásáinak s eszményeit az idők háborgásán keresztül sértetlenül mentse át a jövőbe. Azt várhatjuk, hogy az egyetem kapuin a gyűlölködést kizárva a tudás szelíd fénye mellett csendben munkálkodjék s éljen örök emberi eszményeinek.

De az egyetemnek a tudást nemcsak őriznie, de gyarapítani is kell. Mint ahogy öröke évezredek munkájának gyümölcse, úgy kötelessége ezt a tudást tovább fejleszteni, a megismerés fátyláját előbbre vinni. Az egyetem egyik legfőbb feladata és kötelessége a kutatás, új igazságok keresése. Ezért az egyetemnek át kell hatva lennie az igazságok szeretetétől s falai között meg kell őriznie a teljes szellemi szabadság levegőjét, mely nélkül minden kultúra elsorvad.

Ezen munkájában az egyetem szövetségese, munkatársa a világ minden más tudós testületének, tekintet nélkül nyelvre vagy országhatárokra. De a tudományos kutatással az egyetem nemcsak a nagy emberi szellemi közösség iránt rója le kötelességét. A kutatás lelkes művelése szükséges ahhoz is, hogy az egyetem megfelelhessen mindennapi feladatának. Jó tanítás csak ott folyhat, ahol él a kutatás szelleme, az igazságok lelkes, pártatlan szeretete. De tudományos kutató munkákkal hazafias kötelességünket is teljesítjük, mert hiszen éppen a tudomány, a kultúra az egyetlen terep amelyen a versenyt a nagy nemzetekkel egy kis nemzet is felveheti, megcsillogtatván nevét az emberi történelemben.

Az egyetem második feladatáról, a tudósképzésről e helyen nem kívánok szólni, inkább rátérek har-

madik feladatára, a szellem fegyverével vértezett hasznos polgárok nevelésére. Ez nem tartozik az egyetem ősi hivatásai közé, de az újkorban az egyetem megnyitotta kapuit az ifjúság nagy tömegei előtt, akik nem tudósok, de a közélet hasznos polgárai akarnak lenni. Ugyanakkor az egyetem, mely azelőtt anyagilag független volt, elfogadta az állam támogatását. Ezért az egyetem nem zárkozhatik el az elől, hogy a közélet szembem vállalt kötelességeit teljesítse és alkalmazkodjék hallgatói tömegének igényeihez. Ez az egyetemet egy súlyos és még megoldatlan probléma elé állította. Azelőtt az egyetem csak tudósokat képzett és magas tudományt hirdetett. Az ifjúság nagy tömege azonban nem tudós akart lenni. Az egyetemek részéről azonban aggodalmak merültek fel, hogy az előadásoknak a közszükségletekhez való hangolása által az egyetem elveszti magas színvonalát. Viszont, ha előadásunkat a tudomány legmagasabb szintjén tartjuk, úgy hallgatóságunkat sok oly tudással terheljük meg, amelyre a közéletben szükségünk nem leend és a vége az, hogy a közéletre alkalmatlan féltudósokat képzünk. E nehézség a tudomány növekedésével napról-napra még fokozódik. Nézetem szerint középut itt nincs és az egyetem kénytelen lesz előbb-utóbb előadásait részben két csoportra osztani: egyrészt előadásokra, amelyek a közéleti hivatást és másrészt előadásokra, amelyek a tudósképzést szolgálják és a tudomány legmagasabb szintjén mozognak. Határozottan állítom, hogy az egyetemnek alkalmazkodnia kell hallgatósága és az élet igényeihez. Egész közoktatásunk úgy a középfokú, mint a magas oktatásnak egyik alapvető hibája, hogy a tanítást inkább a tananyag, mint a hallgató szemszögéből ítéli meg.

Evvel elértem egy másik alapvető kérdéshez, hogy az egyetemnek csak tanítani vagy nevelnie is kell? Ha elfogadjuk azt, hogy az egyetem egyik hivatása hasznos közéleti emberek képzése, úgy először azt kell kérdeznünk magunktól milyenek kívánjuk mi a közélet embereit. Ha tőlük csakis szaktudást kívánunk, akkor az egyetemnek sem kell a neveléssel törődnie, de ha tőlük nemcsak szaktudást, de a jellem és szellemi tulajdonságok egész sorát is kívánjuk, mint a hivatalosság érzését, az alkotás és cselekvés vágyát, a felelősség érzetét, a tette készséget, a józan és gyors ítéletet, a becsületességet, az érdeklődést, az önzetlenséget, mely tulajdonok nélkül a szaktudás csak félembert jelent, akkor nyilván nevelnünk is kell. Hozzáteszem még azt, hogy a hivatás betöltéséhez még egészség is kell s így az egyetemi polgárt széles vállúnak, egyenes hátúnak, pozsgás képűnek is szeretnének látni, amiről szintén az egyetemnek kell gondoskodnia.

Ami magát a szigorúan vett tanítást illeti úgy az érdeklődés felkeltését, az önálló gondolkodás fejlesztését, a belső összefüggések meglátásának képességét fontosabbnak tartom, mint az adatoknak a fejbe préselését. Az élet tartalmához képest az iskolai tanulmányok ideje rövid, az élettelen adatok pedig hamar elpárolognak és ha hallgatóinknak tudásvágyat nem adtunk útravalóul, akkor már pár héttel a vizsga után üres fejjel és kézzel fognak az életben állani, míg ha érdeklődést felkeltettük, úgy az élet elég időt és alkalmat fog adni esetleges hiányok pótlására.

Az egyetemnek ezen sokoldalú feladatai teljesítésénél nagy nehézségekkel kell küzdenie. Egyik nehézsége, hogy a középiskolai túltömött anyagával nem hangsúlyozza eléggé a jellem és szellem kifejlesztését s így napjainkra gyakran bocsát önálló gondolkodásra képtelen, fásult, görnyedt hátú 18 esztendő aggastyánokat, akiket csak a nyugdíjas állás érdekel. Úgyszintén nem képes elvégezni a középiskola a számukra szükséges kiválogatást s nem tudná elvégezni akkor sem, ha



szigorát fokozná, mert az élet és az iskola mértékei nem azonosak. Egy színjeles érettségi bizonyítvány nekünk nem ad felvilágosítást arra, hogy gazdája egy kiválóság, avagy értéktelen magoló. Kívánatos lenne, hogy padjainkra csakis azok kerüljenek, akikben megvan az adott-ság a szellemi pályára, tekintet nélkül a szülők anyagi vagy társadalmi helyzetére, mint ahogy nemzeti érdek lenne az is, hogy azok, akikben a képesség megvan, csakugyan padjainkra is kerüljenek.

Egy másik nehézsége az egyetemnek túlszűfolt-sága, a hallgató-ság és tanszemélyzet aránytalansága. Ennek következménye, hogy a katedra lépcsője tanár és hallgató között gyakran áthidalhatatlan távolságot jelent. Pedig nevelői és tanítói hivatásunkat csak úgy teljesíthetjük igazán, ha a tanár tanítványának nemcsak cenzora, de barátja, munkatársa és idősebb testvére.

Őszintén remélem, hogy ez az ifjú egyetem meg fog birkózni tudni feladataival és hogy Szeged barátságos levegőjében meglesz a bensőséges, meghitt viszony tanárok és tanítványok között, mert csak ily közösség mellett remélhetjük, hogy jól tanítunk és hogy eleget tehetünk annak a feladatunknak, amely nem jel-szavak hangoztatásából, a mások gyűlöletéből vagy eltiprásából áll, de abból, hogy a hazáért a legnagyobb áldozat is csekély legyen, hogy a hazáért ne csak meghal-ni, de – ami ennél sokkal nehezebb – élni is tudjuk.

Feladataink súlyosak, felelősségünk nagy, erő-ink csekélyek, így kérjük Isten segedelmét, hogy hazánknak békét, nekünk pedig erőt adjon a munkához s ezzel a kérésünkkel együtt egy másik fohászt is küldünk az egek Urához, hogy a mi patronosunkat, Magyarország Kormányzóját, vitéz nagybányai Horthy Miklóst sokáig éltesse.

Rektori iratok 1940/15-2.

## II.

### Rektori iratok. 267-1942/42. etsz.

Értesítem a tekintetes Elnökséget, hogy a sze-gedi Egyetemi Ifjúság kebelében működő Színjászó Társaság működését a mai naptól kezdődően megszü-nnetem. Nem helyeslem ugyan, de nem emelek kifogást az ellen, hogy a Színjászó Társaság tagjai – esetleg a Színjászó Társaság eddigi nevét megtartva – Egyetemünk egy tanárának közvetlen felügyelete alatt működését tovább folytassa.

Szeged, 1941. év. okt. 19.

Dr. Kogutowicz Károly  
Rektor

A Szegedi Egyetemi Ifjúság tekintetes Elnökségének!

## III.

Beszélgetés özv. Horváth Istvánnéval / Született: Kalmár Ilona, 1902. Kiskunfélegyháza/

Budapesten, a Tanács körút 14-es számú ház emeletén él özv. Horváth Istvánné. Amikor becsengetek az idős asszonyhoz barátsággal tessékel beljebb, A szé-pen berendezett szobában festmények és fotók a fala-kon. A fotókon ifj. Horváth István és az édesapja.

- *Tisztelt Asszonyom, István gyermekkoráról szeretnék*

*megtudni néhány dolgot. Elnézését kérem, ha ezzel a beszélgetéssel sebeket tépek fel. Ön, mint az édesany-ja...*

- Kérem, előre kell bocsátanom, hogy én nem vagyok az édesanyja. Az édesanyja Bécsben él. Én Istvánt tízéves korától nevelem...

- *Legyen szíves mondjon néhány szót a családi körülmények „ilyen” alakulásáról.*

- Amikor a férjemmel házasságot kötöttem, Pista tízéves volt. A férjem kitűnő ember volt. Univerzális egyéniség. Mindenhez értett. Afféle polihisztor. A képzőművészet, irodalom éppúgy érdekelte, mint az építészet vagy a politika. Azt vallotta, hogy a műveltség legfőbb fokmérő-je a teljes tájékozottság. Ilyen légkörben nőtt fel Pista, akivel mindig nagyon jó barátok voltunk. Pista koráné-rett, érzékeny gyerek volt, akivel mindenről lehetett beszélgetni

- *Az ön férjének mi volt a foglalkozása?*

- Az országos Magyar Kereskedelmi Egyesület főtítkára volt és újságíró.

- *Véleménye szerint Pistára nagy hatással volt az ottho-ni környezet? Úgy értem, nem viselte meg a válás?*

- Úgy gondolom, az otthoni környezetnek nagyon sokat köszönhetett. Német nevelőnő volt mellette gyermek-korában. Majd később a sárospataki kollégiumban ango-lul és franciául is megtanult. Nem hinném, hogy a válás eseményei nagyon kihatottak volna az életére. Én sokat beszélgettem vele, és mindenben megfelelő szellemi partnernek bizonyult. Igazán csak ezt mondhatom.

- *A tragédia eseményeit ma már hogyan látja?*

- Kérem, ez szinte egyenes következménye volt a dolgok-nak. Olyannyira, hogy három évvel később, ugyanazon a napon az édesapja is öngyilkos lett. /1944. október 17./ A férjem a fajtörvény bevezetése után már világosan látta a következményeket. Megalkudni nem tudott, a meg-aláztatást pedig nem tudta volna elviselni. Nagyon sze-rette a fiát, azt hiszem, ez is közrejátszott az ő egyéni sorsának ilyen tragikus alakulásában. Pedig Istvánnak megígérték, hogy átmenekítik Jugoszláviába, nem kel-lett volna ily végzetes lépésre elszánnia magát. Borzalmas idők voltak. Borzalmas idők. Ezt ma már igen nehéz megmagyarázni.../sír/.

/A beszélgetés időpontja: 1977. márc. 17/

## V.

Én azt mondhatnám szinte, hogyha nem is egy generációval, de egy olyan jó 12 éves váltással voltam idősebb a Horváthék generációjánál. Tehát már akkor aktív gimnáziumi tanár voltam. Így aztán én az ő körük-be nem kapcsolódtam be, bár a Szász Károly révén, aki ennek a Szegeden alakult egyetemi hallgatók színjászó csoportjának egyik igen jelentős aktív tagja volt, én is megismerkedtem velük. Ő játszotta a Hamletet. A Horváth István pedig rendezte. Rengeteg előzménye van az egész színjászó kör alakulásának, hiszen közis-mert, hogy Szent-Györgyi professzor volt a kezdeménye-zője az egyetemi ifjúsághoz való egyetemi tanárok magatartásának megváltoztatásához. A bölcsész kar épületében, ahol jelenleg a sportterem van, ott az egye-temi ifjúságnak egy klubot alakított ki, amelyre önmaga is eljárt. A fiatalságot ott fogadta, teáztak, beszélgettek, de ivászat lett volna, arról szó sem volt soha. Nagyon komoly vitadélutánokat rendeztek ott, és maga Sík Sándor is, aki akkor a magyar tanszék profesz-szora volt, és rendkívül köztiszteletben álló professzora, ő maga is pártolta melegen ezt az újítást. Gondolom az

előzménye ebben van mindenképpen és főképpen Sík Sándor rendkívüli lendületében keresendő, lendületének köszönhető. Határtalanul szerette az ifjúságot és támogatta is. Együtt élt, azt lehet mondani, az ifjúsággal. Hadd szóljak néhány szót a háború előzményeiről. Rendkívül terhes esztendő volt. Egyes tanszékeken ideológiai viták, ideológiai ellentétek rontották meg a légkört. A francia tanszéken, ahol én voltam, mint egyetem hallgató, majd pedig 1937-től lektor, soha nem volt ilyesmi. Már úgy értem ideológiai vita, ideológiai harc. Zolnai Bélának az akkori professzornak volt olyan tekintélye, hogy csak végignézett a fogasokon, ahol a diáksapkák lógtak, és másnap nap már eltűntek onnan.

Az ifjúságnak a kedvezményezéseit, amelyeket próbáltak bevezetni, újítani, azokat támogatta. Ebben a szegedi fiatalok népi kollégiumának is szerepe volt. Az ifjúság akkor borzasztó helyzetben volt. Ideológiai szempontból is, azon kívül talán az anyagi szempontot is említettem, de elsősorban a jövője szempontjából. A háború nem sok jót ígért. Pontosabban talán így mondanám, Magyarországnak az olaszokkal és a németekkel, illetve a fasizmussal való szövetsége. A magyar ifjúság jövőtlen volt. Beleértve azokat is, akik között én magam is végeztem, akik amikor végeztek nem kaptak állást, havi nyolcvan pengő volt a fizetésük. A nyolcvan pengő viszonylag nagy pénz volt, de az értéke minimumra csökkent abban a pillanatban, hogyha megemlítem például azt, hogy a lakásomért 65 pengőt fizettem. Akkor, amikor heti 28 órában volt a gimnáziumban. Nos, hát, mondom, anyagi gondok, teljes ideológiai zűrzavar, az ifjúságnak nem viselte senki gondját.

*P.Z.: Laci Bátyám, politikai tettnek számított a Hamlet bemutatása?*

- Az előadás az adott politikai helyzetben döntőnek bizonyult. Először is le kell szegezni, Szegeden az intellektuális élet igen fejlett volt. Volt egy intellektuális réteg és az baloldalinak számított. Ezt határozottan merem állítani, mert ha a régi Délmagyarország előfizetőinek a névsorát, ha egyszer valaki megszerezhetné, akkor rögtön kitűnne, hogy elsősorban intellektuelek járatják a régi Délmagyarországot és az úgynevezett Szegedi Új Nemzedéket pedig a Jobboldal. Arról nem szólván, hogy a Szegedi Új Nemzedék színvonala nem-hogy alacsony volt, hanem alantas. Mindenféle inszINUÁCIÓRA és aljasságra képes. Politikai szempontból is. Elsősorban persze katolikus lapnak tekintették. De a Délmagyarország az merem állítani, kitűnő volt. Azokban a nehéz időkben Délmagyarországot olvasni üdítő volt. Mert az akkori szerkesztés is igyekezett arra, hogy az vigasz legyen és reményt mutató, akik azt olvasták. És mászt vártak a jövőtől.

Nem szabad azt hinni, hogy az egyetemi ifjúság, ezt meggyőződéssel tudom mondani, nagyobb százalékban jobboldali gondolkodású volt. Ez nem igaz. Azt mondhatnám, hogy körülbelül harminc-negyven százalékos jobboldali, és a többi pedig úgy mondom haladó gondolkodású. Az emberek a fasizmussal való szövetséget egyáltalán nem tartották helyesnek. A maguk életének a veszélyét is látták, másik pedig, amikor a zsidókérdés és miegyéb felvetődött, az is hát nagyon sokakban a lelkiismeret szavát szólaltatta meg. Többek között itt van egy-két kollégám, akik akkor egyetemi hallgatók voltak, például a Mucsi József, akit azért vertek meg a jobboldali szegedi ifjak, mert a zsidó hallgatókat védelmébe vette.

Szerintem lelkiileg és ideológiailag is elő volt készítve a talaj, hogy a szegedi közönség ezt az előadást szívesen fogadja, mint egy rendkívüli kezdeményezést.

A megnyitó előadáson voltam. Hát rettentő régen volt. Szinte majdhogynem félszázados messze-

ségbe tekintek vissza. De még ma is emlékszem arra, hogy egy nagyon lelkes teltház volt a háttér. Fekete drapériákkal történt a megoldás. Csak fekete függöny, fekete asztal, minden fekete volt és fehér. Ez a két szín, ami a festészetben is a két legjelentősebb szín, a fekete és a fehér, mint a fény és az árnyék váltogatták egymást. A Hamlet darabot kitűnően tudták a szereplők. A fiataloknak minden alkotóerejét alkalmazták, próbálták a Hamletet időszerűvé tenni.

Már akkor eszembe jutott, hogy hogy van az, hogy a történelmünk során ez a csodálatos alkotás, hogyan és miképpen kíséri el a magyar ifjúságot. Mert Kazinczy mikor 1970-ben lefordította a Hamletet először, ő maga is még fiatal volt. De már akkor politikai válság előjelei mutatkoztak, mert hiszen öt év választotta el a Hamlet fordítását a Martinovics féle összeesküvéstől. Majd pedig Arany János 48-49 tragédiája után fordítja a Hamletet, és alkotja meg egyik legremekesebb művét, mert azt kell mondanom, hogy ez nem fordítás, hanem alkotás. Csodálatos alkotás. Nos hát, 1915-ben 16-ban a Hamletet megint játsszák. Nemcsak a szegedi színpadon ismert dolgok, hogy Móra Ferenc tartott bevezetőt, csodálatos bevezetőt a Hamlet előadása előtt. Tehát nagyon nehéz időkben játsszák, főképp az ifjúság játssza, a magyar ifjúság játssza a Hamletet. Azután később jutott eszembe, hogy a „to be or not to be” – lenni vagy nem lenni – ez itt a nagy kérdés – gondolata foglalkoztatta a fiatalokat. Mert szimbóluma volt az emberi sorsnak, a fiatalság sorsának. Azonkívül pedig az értelmiség kérdése is benne van. A legfőbb problémája, mégpedig az, hogy az értelmiség az, abban a pillanatban mihelyt gondolkodni kezd, már nem cselekszik. Ezt Shakespeare csodálatosan látta. És meg is mutatta.

Elsősorban azért szerette az ifjúság, és azért volt nagy hatással a szegedi közönségre is, mert egy kitűnő előadást produkáltak. Megmaradt emlékezetemben, hiszen nem egy csodálatos Hamlet-előadást láttam. Így nem tudom elfelejteni nagyvonásokban a szegedi Hamlet előadást sem.

*P.Z.: És milyen volt az utóélete a drámának? Tehát a kritika meg a visszhang, ami nem került be a sajtóba. Barátok között, egyetemi tanárok között hogyan vélekedtek az előadásról?*

- Sík Sándor környezetének tagjaival, nem mondom azt, hogy ilyen vagy olyan jó barátságban voltam, de kapcsolatban voltam. Mindaz, amit hallottam a lehető legjobb volt. És úgy tekintették ezt a kezdeményezést, magát az előadást is, mint a magyar ifjúság tehetségének egyik legragyogóbb példáját. Horváth István neve, aki fiatalember volt, már akkor fogalommal vált a szegedi ifjúság körében, bizonyítja azt, hogy tragikus halála Budapesten, öngyilkos lett, mert nem látott kiutat, Szeged egyetemi ifjúságát is, és Szeged közönségét is nagyszázalékban rendkívül megrendítette. Sík Sándor napokig hatása alá került az eseménynek. Nem tudott szabadulni alóla. Ő maga is kifejezésre juttatta írásaiban azonkívül előadásaiban és megnyilatkozásaiban is, hogy mennyire sajnálja ezt a tehetséges fiatalembert. Tudniillik Sík Sándor maga is a szegedi közönségnek azzal volt elsősorban nagy hatással, hogy annak idején a nagy közönség előtt is nyitva állt a szegedi egyetemnek a kapuja, és aki akart bemehetett egy előadásra. Sík Sándor egyetemi előadásait itt a nagy előadóteremben hát százak és százak kísérték figyelemmel. Helyet nem lehetett kapni. Úgyhogy a városból, ahogy megfigyeltem, 100-150-en jártak rendszeresen. Persze ebben a Dugonics Társaságnak is bizonyos szerepe volt. A Dugonics Társaság soraiban igen sok jeles egyetemi tanárral büszkélkedhetett. Így a szegedi közönség mindig találkozott Sík Sándorral, Banner Jánossal, sőt az

egyetemi ifjúsággal magával is, hiszen Sík Sándor és Banner János érdeme, hogy a szegedi tehetséges ifjaknak is alkalmat adott a szereplésre, úgyhogy előadásai- kon nem egyszer szerepeltek a tehetséges fiatalok, akiket meghívtak. Verseikkel vagy tudományos dolgozataikkal. Én azt hiszem, hogy ez a kezdeményezés, a mai ifjúságban is megvan. Hiszen tudjuk, hogy pár évvel ezelőtt rendkívül intenzív színpadi élet zajlott le az egyetemen. Kitűnően szerepeltek, kezdeményezők és újítók is voltak, hát persze sokkal szerencsésebb körülmények között, mint annak idején.

A visszaemlékezést dr. Madácsy László, a szegedi József Attila Tudományegyetem francia intézetének tanszékvezető egyetemi tanára mondta el. A felvétel 1977. április 15-én készült a francia intézetben.

## VI.

Ifj. Horváth István körülötte dolgokról keveset tudok mondani, mivel nem voltam egy kiemelkedő egyéniség. Nem azért mert ilyen magába forduló típus vagyok, hanem mert akkor én elég beteg voltam. Gyomorfekélyem volt. Én akkor tíz hónapra bekerültem a kórházba, és eléggé kikapcsolódtam az eseményekből. Arról volt szó, hogy engem is fölkernek, szerepeljek a Hamlet előadásban. Én lettem volna a sírásó. Betegségem miatt azonban nem vállalhattam el a szerepet, és Kovács Péter vette át emlékezetem szerint. És akkor utána én el is kerültem Szegedről, mert behívtak katonának és én az V-ös Helyőrség kórházába kerültem. Szerencsémre én végigcsinálhattam úgy ezt a háborút, hogy fegyvert nem kellett kézbe fognom, aminek én, mondhatom, igen örültem. És aztán kerültem ide vissza Szegedre, 1945 január 16-án.

*P. Z.: Milyen volt az egyetemen abban az időben a légkör?*

- Addig amíg én részt vettem a szegedi egyetem munkájában a hallgatók között és hallgató voltam magam is, igen érdekesen alakult. A helyzet az, hogy 1940-ig, ez egy ilyen terminus viszonylag csöndes volt a légkör. 1940 Zolnai Béla professzor volt a mi professzorunk, aki hogy úgy mondjam liberális felfogású volt. És minket is arra nevelt, hogy-persze kivétel mindég akadt - liberálisan szemléljük a dolgokat. Akkor már kezdődtek ezek a zsidóellenes tüntetések. Úgyhogy negyven jelentett egy bizonyos fordulatot amennyiben akkor a pécsi kar megszűnt és a pécsi bölcsészkar Szegedre helyezték. A szegedi bölcsész kar pedig Zolnaival együtt átment Kolozsvárra, hisz ugye a szegedi egyetemet úgy tekintették akkor, mint a kolozsvári egyetem jogutódját. Emlékezetem szerint akkor nevezték el a szegedi egyetemet Horthy Miklós Tudományegyetemnek.

*P. Z.: Ez 1940 őszén volt.*

- Hogy élesedett a politikai légkör, ennek az volt az oka, hogy elég sok volksbundista került Pécsről hozzánk. És ezek között egy-két francia szakos is volt Ezek élezték a légkört, de ezektől úgy távol tartottuk magunkat. Olyan távolságot tartottunk. Például mi nagyon szerettük a Marót professzort, latin szakosak voltunk, ő ugye a törvény alá esett és mi elmentünk az előadásaira, akkor is amikor már elkezdtek bojkottálgatni. És ez ugye szemet szűrt. Elég fekete bárányok is lehettünk akkor. Azután a Birkás professzor vette át a Zolnainak a tanszékét és őrá is azt mondhatom, hogy nagyon mérsékelt, liberális ember volt. És nem szerette ezeket a nagyhangú ember-

eket az egyetemen. Olyan szellemben próbált nevelni minket, hogy a humanizmust mindenekelőtt tartsuk. Voltak már akkor tüntetések is. Meg kell, hogy mondjam, hogy ezeket nem bölcsészkarosok szervezték. Tudomásom szerint. A polgári liberális-radikális irányzatot, ha meg akarnám határozni, ezt a francia szakosok képviselték. A bölcsész kar természetesen szélesebb kör volt, nem lehetett ennyire beszorítani a politikai kategóriába, de azért a többi karokhoz képest még mindig baloldalon foglalt helyet. Úgyhogy az ilyen tüntetéseket általában orvostanhallgatók, vagy ilyen csoportok szervezték. Ezek jöttek és nem a bölcsész kar szervezte és szemben álltunk velük. Úgyhogy gyakran ilyen éles vagy kevésbé éles összetűzésekre is sor került. Magam is voltam olyan helyzetben, mikor éppen az orvoskarról jött tüntető csoport éppen szemrehányásokat tett, hogy nem vagyunk eléggé hivatásunk magaslatán. Megmondogattam neki ott, dühbe gurultam, akkor bizony, és meg is lökdösgettek érte alaposan. Úgyhogy voltak mondok ilyen összetűzések.

*P. Z.: Tanár Úr, Horváth Istvánnal hogyan került kapcsolatba?*

- Horváth Istvánnal nem évfolyamtárs voltam, de francia szakon, mint kollega kerültem vele kapcsolatban. Elsőéves volt, amikor én harmadéves voltam. Tehát elég sokat beszéltem vele. Igen művelt ember volt. Emlékszem egy beszélgetésünkre, azt mondta, hogy ő színháztudománnyal, rendezői dolgokkal foglalkozik és megvan neki lemezen Shakespeare-nek több darabja, eredeti előadásban. És egyszer meg is ígérte, hogy lejátsza előttem, de aztán sajnos nem került sor rá. Részben betegségem miatt. Megemlíteném még Strauss Nyikos Gyulát, aki akkor jobban politizált. Ő is tudna mesélni Horváthról.

*Szent-Györgyi Szegedre kerülése mit jelentett az egyetemnek*

- Hát Szent-Györgyi főleg azt jelentette, hogy oda lehetett hozzá menni. Valami újat jelentett nekünk. Azt, hogy nem volt az az óriási differencia, mint eddig hallgató és professzor között. Politikai vonalon megpróbálta az egyetemi egyesületeket összefogni és megmenteni a jobbra tolódástól. De hát az események alakulása miatt kevésbé sikerült neki.

*Milyen jellegű volt Horváth szerepe az egyetemen?*

- Ő sokszor beszélgetett velünk amikor összejöttünk. Irodalomról beszélgettünk és nyilvánvalóan politikai kérdésekről is.

*Ő a politikában hogyan foglalt állást?*

- Ő a politikában föltétlenül a fasizmus ellen foglalt állást. Világosan látta a bekövetkező eseményeket. Többször úgy vigasztalnunk is kellett, ne keseredjen azért el, nem lesz ezért annak rossz vége. Én mondtam neki ezt többször is, és ez ki is szivárgott rólam, hogy mit mondtam. Voltak is ezért kisebb nagyobb kellemetlenségeim. Többek között egy ilyen említésként: mikor a németek felvonulását mutatták Párizsban, bemegyünk és a magyar tanszéken beszélgetünk és akkor én azt mondtam, megnyerték ezt a csatát, de a háborút, az az érzésem, hogy nem. Nem is olyan biztos, hogy meg fogják nyerni. Úgy elterjedt ez a mondásom és azután kérdezgettek innen-onnan, nehéz volt eltusolnom. És úgy tudom, hogy a Sík Sándor telefonált, hagyjanak engem békén. Azután kórházba kerültem és nem találkoztam többé a szegedi fiatalokkal.

Visszaemlékezését hangsúlyozta mondta dr. Mucsi József adjunktus, a JATE francia intézetének tanára. A felvétel 1977. április 29-én készült Mucsi József lakásán.



# A szegedi diák-Hamlet rendezője és hősnője együtt ment a halálba

Szombaton délután, mint ismeretes, a dunaparti Carlton-szállóban holtan találták ifj. Horváth István 22 éves egyetemi hallgatót és Tóth Kata 20 éves szegedi diákleányt. Mind a ketten cyanidokat ittak és a súlyos mérég percekben belül mindkettőjükkel végzett. A fiatalok Horlay István és neje néven voltak bejelentve a szállóban. Az éjjeli-szekerényen két bucsulevet talált a rendőri bizottság, az egyiket ifj. Horváth István írta és édesapjának, Horváth Istvánnak, az OMKE főtitkárnak címezte, a másik levelet Tóth Kata küldte Szegeden lakó szüleinek.

Az öngyilkosság igazi hátterét még vasárnap délelőtt is homály jeditte, csak egyes jelekből lehet következtetni arra, hogy a fiatalok miért követték el végzetes tettüket. Az éjjeliszekerény fiókjában számos személgát okmányt találtak, a leány és a fiú okmányait, ezekből arra a következtetésre lehet jutni, hogy

**a fiatalok készülő házasságának formai akadályai voltak.**

A két bucsulevél tartalmát még most sem ismeri a rendőrség, miután a leveleket még nem tudták közbesíteni. Horváth István, az OMKE főtitkára szombaton vidéken tartózkodott, s csak vasárnap tért haza, fia megdöbbentő tragédiájának hírére.

A megdöbbentő tragédia előzményeiről a Hétfé Reggel szegedi tudósítója telefonon a következőket jelenti:

Őszinte megdöbbenést keltett Szegeden Tóth Kata és Horváth István közös öngyilkossága. Aki ismerték Szegeden a két fiatal tehetséges egyetemi hallgatót, nem tudnak most szabadulni a szegedi egyetemi diákszinjáték Hamlet-előadásának emlékeitől és úgy érzik, hogy ez a kettős öngyilkosság egy shakespearei sorstragédiához hasonló. Mindketten a szegedi egyetem legkiválóbb diákjai voltak és egymásra találtak nemcsak az egyetem padjaiban s a tudományos munkában, hanem a szegedi diákéletben is. Tóth Kata harmadéves vegyészhallgatója volt a szegedi egyetemnek, végig kitüntetéssel vizsgázott s szorgalmához hozzájárult egészen kivételes egyéni értéke, bájos és közvetlen egyénisége. Diáktársai nemcsak mint példaadó egyetemi hallgatót, hanem mint a legjobb kollégát szerették. Tóth Kata az egyik legismertebb szegedi órásnak és ékszerésznek volt a legidősebb lány. Édesapjának, Tóth József-

nek, a Kárász-utcában van régi, jóhírű üzlete.

Ezzel a tehetséges, fiatal leánnyal ismerkedett meg az egyetemi életben a fiatal Horváth István, maga is nagyon tehetséges, rajongó természetű fiatalember. Ifju Horváth István a sárospataki angol gimnáziumot végezte kitünő eredménnyel és már ott feltűnt kivételes irodalmi tájékozottságával és színpadi érzésével. Ő volt egyik mozgatója és főszereplője a nagy érdeklődést keltett pataki diák-előadásoknak. Szegeden bölcsész-hallgató lett és csakhamar megismerték képességeit, nem sokkal később pedig már Sik Sándor professzor, a kiváló költő-tanár egyik legkitünőbb növendékének tartották. Horváth István terve az volt, hogy a tanári oklevél megszerzése után hivatásának a színpadi rendezést választja, sőt külföldön már folytatott is hosszabb ideig színpadi tanulmányokat. A színház iránti érdeklődése hamar megmutatkozott az egyetemi életben is és

**elsősorban az ő ösztönzésére alakították meg tavaly a szegedi egyetemi hallgatók az ország első diákszinjátékos társaságát.**

Amikor ifju Horváth István egy másik bölcsészhallgatóval, Szász Károlyval tavaly megjelent Szentgyörgyi Albert rektornál és előadta, hogy diákszinjátékos társaságot szeretnének alakítani, a Nobel-díjas tudós a legnagyobb szeretettel fogadta a tervet és minden támogatást megadott a fiataloknak. Így került azután sor április 1-én az országos visszhangot keltett Hamlet-előadásra.

**Az egész előadás legfőbb mozgatója és megvalósítója ifju Horváth István volt,**

aki nagy lelkesedéssel és felkészültséggel rendezte a diákok modern Hamlet-előadását. A fiatal rendező az egyik főszerepet, Hamlet anyjának, Gertrud királynénak szerepét Tóth Katára bízta. Hónapokon keresztül készültek a fiatalok erre az előadásra és ezalatt **mély vonzalom fejlődött ki közöttük.**

Tóth Katának, aki Hamlet anyját, mint az álhatatlan női egyéniség típusát, égővörös parókában játszotta, éppolyan komoly sikere volt, mint Horváth Istvánnak.

A Hamlet-előadás után változatlanul tartott a két fiatal diák barátsága és a tanév végén ifju Horváth István csak nehezen távozott Szegedről. Ekkor már komoly szerelemmé fejlődött a barátság. A

cióval készült a színjátékos társaság czei produkcióira. Legutóbb tartották meg a „Szép magyar szó” délutánját, az egyetem bölcsészeti karán, modern költők verseit szavalták és a műsoron egymás mellett szerepelt Horváth István és Tóth Kata neve. Közben folytak az előkészületek egy Sophokles-, Tömörkény- és Németh László-darab bemutatójára is. Kedden szerepeltek volna az egyetemi színjátékosok legközelebb, amikor a társaság néhány tagja Horváth István vezetésével „öt magyar halhatatlan” estjén lépett volna fel. Erre az előadásra azonban már nem kerülhet sor.

**a próbák közben határozta el magát a két rajongó fiatal diák tragikus tetteire.**

Hogy mi volt ennek a végzetes tettnek az oka, arra nem nehéz következtetni. Ifj. Horváth István, akinek jelentős szerepe volt a diákszinjátékos munkájában, a legutóbbi időben már nem lehetett rendes tagja a társaságnak, hanem csak mint vendég szerepelhetett. Az idei tanévben ugyanis

revízió alá vették a tagokat azok származása alapján és akkor megegyeztek abban, hogy Horváth István csak mint vendég vehet részt az egyetemi színjátékos együletesében.

Ez nyilván még siettetette a kettős tragédiát.

A szerelmes fiatalok elhatározták, hogy a lány szegedi hozzátartozóinak tudta nélkül Budapestre utaznak és öngyilkosságot követnek el, hogy legalább a halálban egyesülhessenek.

A tragédia híre Szegeden mindenütt mély megdöbbenést keltett. Vasárnap a déli órákban az egyetem központi épületén, a bölcsészeti karon kitűzték a fekete zászlót, majd néhány perc múlva az egyetem valamennyi épületén meg

jelent a fekete lobogó, jelölve annak, hogy a szegedi egyetem mé-

lyen gyászolja két tragikus sorsú kiváló diákját.

# Tóth Katalin szülei előtt még mindig érthetetlen lányuk tragikus tette

## Ki felelős a megrázó tragédiáért

Szeged, október 21.

Szegeden még mindig nem tudnak napirendre térni az emberek Tóth Kata, Tóth József Kárász-utcai órásmester leánya és ifj. Horváth István egyetemi hallgató Budapesti elkövetett közös öngyilkossága felett. Mindenki keresi az okot, amely ezt a megrázó tragédiát előidézhette és önkéntelenül is felvetődik a kérdés: ki a felelős, kinek, vagy kinek a lelkiismeretét terheli, hogy ez az eset bekövetkezhetett.

Tóth Kata szülei teljesen érthetetlenül állnak lányuk tragikus tette előtt és szinte el sem tudják képzelni mi okozhatta a tragédiát, milyen okok működtek közbe, hogy mindig kedves, szófogadó kitűnő tanuló leányuk, a jelek szerint szinte egyik óráról a másikra ilyen végzetes tette szánta el magát. Tóth József, a leány édesapja Budapestre utazott, hogy a temetésről intézkedjen, az édesanya azonban súlyos beteg és így nem tudott felutazni leánya holttestéhez. Munkatársunk kedden délután hosszasan beszélgetett a beteg édesanyjával, akinek állapotát még súlyosabbá tette a tragikus eset. Tóth Kata édesanyja elmondotta, hogy az emlékezetes Hamlet előadás után következő napokban szerzett tudomást a fiatalok szerelméről, magától a leánytól, aki kijelentette, hogy férjhez akar menni ifj. Horváth Istvánhoz.

A szülők, amikor látták, hogy a fiatalok szerelme komoly, kijelentették, hogy elvben semmi kifogásuk sincs a házasság ellen, azonban tekintettel arra, hogy még mind a ketten gyerekek, várjanak addig, míg legalább a tanulmányaikat befejezik. Ha ezután még mindig ugyanígy gondolkoznak, semmi akadálya sem lesz házasságkötésüknek. A fiatalok láthatólag nyugodtan vették tudomásul a szülők akaratát. Egyidő múlva azonban Tóth Kata azzal a kívánsággal állott elő, hogy legalább eljegyezhesse magát ifj. Horváth Istvánnal. A szülők ekkor ismét azt mondták, hogy nincs semmi értelme a három évi jegybenjárásnak.

Közben bekövetkezett a nyári szünet és úgy látszott, hogy Tóth Kata már egészen elfeledte Horváth Istvánt. Az egyetemi év kezdetekor a két fiatal diák szerelme ismét feléledt, illetve folytatódott, erről azonban a szülők már alig tudtak valamit. Tóth Kata ugyanis kijelentette otthon, hogy csak az egyetemi munkának él és egyetlen szót sem szólott arról, hogy mindenáron házasságra akar lépni

ifj. Horváth Istvánnal, amibe még ilyen körülmények között is belementek volna a szülők, ha látták volna a helyzet komolyságát. Valószínű azonban, hogy ifj. Horváth, félve az esetleges szülői visszautasítástól, lebeszélte a lányt arról, hogy elmondjon mindent az anyjának. A fenti okok miatt tehát derült égből való villámcsapásként érte a Tóth családot a tragédia, amelyet alig magyaráz meg a szülőkhez intézett búcsúlevelé néhány sora, amelyben Tóth Kata kijelenti, hogy titokban házasságra akartak lépni, de tervük nem sikerült és ezért választották a halált.

Nagy a valószínűsége annak, hogy a túlságosan érzékeny lelkű és az öngyilkos költők hitetvesztett költeményeitől károsan befolyásolt ifj. Horváth István vetette fel a közös halál gondolatát és a teljesen a hatása alá kerülő leányuk nem volt elég lelkierője az ellenkezésre.

Csak most, a szerencsétlen tragédia után derült az is ki, hogy a szülők mennyire nem derült az is ki, hogy a szülők mennyire nem jó szemmel nézték és mennyire féltették lányukat attól a szellemtől, amelyet lapunk hasábjain már észrevétel tárgyává tettünk. Tóth Kata legközelebbi rokonságának meggyőződése, hogy a lelki gyengeség elvesztése az éjszakákbanyuló Hamlet próbákkal kezdődött, amelyeket sohasem néztek jó szemmel. Az előadás előtt három héttel a szülők írásban be is jelentették, hogy nem engedik felépni leányukat, mert a kimerítő és fárasztó próbák nagyon megviselik idegrendszerét és főképpen hátráltatják tanulmányi előmenetelében. Tóth Kata ekkor maga is szívesen abbahagyott volna mindent, de ifj. Horváth István, mint rendező, ez ellen a terv ellen a legérellyesebben lépett fel. A szülőket befolyásolták azzal, hogy fenti lépésük az egyetem hivatalos köreiből nagy visszatetszést keltene, s kellemtelen következményei volnának. Tóth Kata így nem tehettek mást, kénytelenek voltak beleegyezni mindenbe. Tóth Kata tovább járt a próbákra és tragikus sorsa beteljesedett.

A szerencsétlen gyereket kedden délután temették el Budapesten, ifj. Horváth István temetése pedig ma délután három órakor lesz Szegeden a református temetőben.

A szerencsétlen gyereket kedden délután temették el Budapesten, ifj. Horváth István temetése pedig ma délután három órakor lesz Szegeden a református temetőben.

A szerencsétlen gyereket kedden délután temették el Budapesten, ifj. Horváth István temetése pedig ma délután három órakor lesz Szegeden a református temetőben.